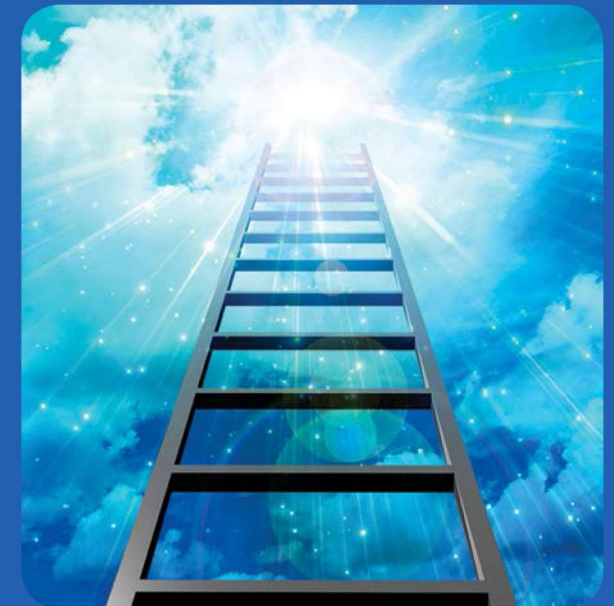

رموز موفقیت تحصیلی

هاتف خور دبیین - مشاور تحصیلی

در هر کاری برای رسیدن به هدف و کسب موفقیت، رمز و راز و شیوه ها و قواعدی است که رعایت آنها، راه را میان بُر می سازد. درس خواندن و موفقیت تحصیلی نیز از این قاعده مستثنا نیست. پس سزاوار و بجاست که جوانان این رموز و روش ها را بشناسند و به کار بندند تا از تلاش علمی و آموزشی خود، بیشترین بهره و سریع ترین ثمره را به دست آورند. برخی از این رموز عبارت اند از:

(۱) سؤال

دانش آموز، با برخورداری از روحیه تواضع و کنار گذاشتن غرور، آنچه را نمی داند باید پرسد و مشکلات درسی خود را با معلم در میان بگذارد. اگر کسی غرور و تکبر داشته باشد، راه فهم و علم را به روی خود می بندد و (پرسیدن) - که اعتراف ضمنی به ندانستن است - برای او دشوار می شود.

پرسش، (کلید گنجینه دانش) است. این حکمت، در کلمات پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) آمده است: (الْعِلْمُ خَزَائِنُ وَمِفْتَاحُهَا السُّؤَالُ).

گاهی هم شرم و خجالت مانع پرسیدن می شود. امام باقر فرمود: (بپرس و از پرسیدن روی بر نگردان و خجالت نکش، چرا که این دانش را هر کس تکبر یا خجالت داشته باشد، نمی آموزد.)

(۲) فراغت خاطر

ذهن آشفته و خاطر پریشان، مانع تحصیل است. پراکنده کاری و جدی نگرفتن درس، سبب سستی چرخه آموزش می شود. آن که هر روز موضوعی و هر فصل رشته ای بر می گزیند و امروز و فردا می کند و در کنار درس به کارهای جنبی و متفرقه می پردازد و فرصت تحصیلی را به کارهای غیر درسی صرف می کند، عقب خواهد ماند.

پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) از جمله وصیت های حضرت خضر به

موسای حکیم را چنین نقل می کند: (یا موسی! تَفَرَّغْ لِلْعِلْمِ اِنْ كُنْتَ تُرِيدُهُ، فَاِنَّمَا الْعِلْمُ لَمَنْ يَفَرِّغْ لَهُ) ای موسی! اگر علم می خواهی، خود را برای آن خالص و فارغ بساز، چرا که دانش از آن کسی است که خود را برای آن فارغ و یکدل کند. در توصیه های امام سجاد راجع به حقوق معلم آمده است که عقل و ذهن و دل و فهم خود را برای معلّم خالی و فارغ بساز تا بهتر بتوانی از دانش او بهره بگیری.

(۳) توجّه و گوش دادن

تمرکز فکر و جمع بودن حواس در هنگام تحصیل و فراگیری دانش، عامل مهمی برای یادگیری است. در متون دینی از موضوعی به نام (حُسن الإستماع) یاد شده است: یعنی خوب گوش کردن. کسی که هنگام مطالعه و درس خواندن یا شنیدن درس استاد، حواسش جمع نباشد و خوب گوش ندهد، یادگیری او هم دچار اختلال و آسیب خواهد شد. از سخنان امام علی در این زمینه چنین می خوانیم: (وقتی نزد دانشمندی نشسته ای، بیش از آن که حرف بزنی، بر شنیدن حریص و مشتاق باش و همان طور که خوب حرف زدن را یاد می گیری، خوب گوش دادن را هم بیاموز.)

علامه طباطبائی در باره شهید مطهری می فرمود: (مرحوم مطهری یک هوش فوق العاده ای داشت و حرف از او ضایع نمی شد. حرفی که می گفتیم، می گرفت و به مغزش می رسید هر چه می گفتیم هدر نمی رفت: مطمئن بودم که هدر نمی رود.)

(۴) یادداشت

اگر علم را ثبت و ضبط و یادداشت نکنیم، فراموش می شود. به حافظه هم چندان نمی توان تکیه کرد. بسیاری افراد توفیق علمی خود را مدیون یادداشت های خویشند. حضرت رسول(صلی الله علیه و آله) فرمود: علم را به قید و بند بکشید (قیدوا العلم) پرسیدند: به بند کشیدن علم

چگونه است؟ فرمود: (کتابته: با نوشتن آن.)

امام حسن مجتبی فرزندان و برادر زادگان خود را گرد آورد و به آنان فرمود: شما کوچک های قومی هستید و امید است که بزرگ های قوم دیگر شوید، پس دانش بیاموزید. هر کس از شما نتوانست علم را حفظ کند و به خاطر بسپارد، آن را بنویسد و در خانه اش بگذارد. ۸ امام صادق نیز فرمود: (اكتبوا، فَإِنَّكُمْ لَا تَحْفَظُونَ حَتَّى تَكْتُبُوا: بنویسید، شما آموخته های خود را حفظ نمی کنید تا آن که بنویسید. یادداشت برداری از درس ها، آموخته ها و شنیده ها، یکی از رموز موفقیت در تحصیل است. بسیاری نیازمند دفترها و جزوه های هم کلاسی های خویشند، چرا که خود ننوشته اند و از (یادداشت) بهره نرفته اند.

۵) پیگیری و استمرار

عامل دیگر موفقیت، جدیت، پیگیری، سخت کوشی و خسته نشدن است. هر هدفی با تداوم و تلاش، قابل دسترسی است. اگر با کمترین ضعف و ناکامی به وجود آمده آموزش را کنار بگذاریم و دلسرد شویم، ناکامی های بیشتر و بزرگ تری در انتظارمان خواهد بود. البته جاذبه های فرعی و دل مشغولی های گوناگون و کشش های غیر درسی وجود دارد، اما دانش آموز موفق کسی است که بر این جاذبه ها غلبه کند و از پیمودن راه و کوشش برای نیل به هدف، خسته نشود.

پیگیری و تداوم، هم هدف را همیشه زنده می دارد، هم آموخته ها را زنده و با طراوت نگه می دارد و هم انگیزه آموزشی را تقویت می کند. امام علی فرمود: هر کس دانش را زیاد مرور و بررسی کند، آنچه را آموخته فراموش نمی کند و آنچه را هم نمی داند، می آموزد. این موضوع به نوعی با مسئله (تکرار) هم مرتبط است. خواندن و تکرار کردن آموخته ها، آن را در ذهن و دل مستقر می سازد و از فراموشی جلوگیری می کند.

۶) اغتنام فرصت ها

(زمان)، سرمایه هر دانش آموز است. فرصت جوانی و نشاط شباب، زودگذر و غیر قابل بازگشت است. افسوس خوردن بر فرصت های سوخته و از دست رفته هم مشکلی را حل نمی کند. اگر بزرگان دین فرصت را همچون ابر، گذرا دانسته اند، هشدار برای بهره گیری از (حال) و (فرصت امروز) و هدر ندادن این سرمایه است.

بهره گیری از صبحدم، سحرخیزی و از دست ندادن فرصت های پر نشاط آغاز روز، بهره های فراوانی دارد.

در تقسیم بندی وقت ها، باید سرشارترین لحظه ها و پر انرژی ترین ساعت ها را برای کارهای علمی و فکری گذاشت: نه آن که در ساعات اولیه بامداد خوابید و این (زمان طلایی) را در خواب و رختخواب سپری کرد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود: در کسب دانش، سحر خیز باشید و اول روز در پی آن روید، چرا که سحرخیزی مایه برکت و کام یابی است. در سرمشق های خوشنویسی هم به ما آموخته اند: (سحر خیز باش تا کامروا باشی).

۷) برنامه ریزی

تنظیم وقت، تقسیم درست زمان و به کارگیری صحیح فرصت به تناسب اهمیت موضوعات، در رسیدن به هدف مؤثر است. تا هدف مشخص نباشد، امکان برنامه ریزی هم نیست. تا محدوده زمان و میزان توانایی و فرصت و امکانات، معین نباشد، این (اولویت بندی) عملی نخواهد شد. با برنامه ریزی می توان فرصت و وقت را توسعه داد و به همه کارها رسید و مشکل (نمی رسم) و (وقت نمی کنم) را حل کرد. بدون نظم و برنامه ریزی، فرصت های زیادی هدر می رود و بدون (اولویت بندی) زمان و عمر ما صرف کارهای بیهوده و کم اهمیت می شود. حضرت علی فرمود: (من اشتغل بغير المهم ضیع

الاهم: هر کس به کار غیر مهم مشغول شود، کار مهم تر را تباه و ضایع می سازد). این همان (مدیریت زمان) و برنامه ریزی و اهم و مهم کردن کارها و برنامه هاست.

آن حضرت در سخن دیگری فرموده است: (بسیاری از مردم در پی کارهای زاید و غیر لازم (و حاشیه ای و کم اهمیت) می روند و کارهای اصلی و عمده را وا می گذارند). کلام امام، نقد شیوه کسانی است که برنامه ریزی حساب شده ای در کار خود ندارند. اگر دانش آموزان تنظیم حساب شده ای در مورد اهداف، برنامه ها، کارها و صرف اوقات نداشته باشند، زیان خواهند کرد.

۸) معلم خوب

تأثیر یک معلم دانا، دلسوز، آگاه و صمیمی در رشد علمی و فرهنگی دانش آموز بسیار است. بسیاری از انسان های موفق، کام یابی های علمی خود را مدیون برخورداری از چنین اساتیدی هستند که هم تجربه کاری دارند، هم برتری علمی، هم دلسوزی در تعلیم و تربیت و هم رابطه های صمیمی با شاگردان. از این رو انتخاب استاد و بهره گیری از محضر علمی چنین اساتیدی، از جمله رموز موفقیت تحصیلی است.

در کتاب های تفسیر، در ذیل آیه (فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ) (انسان باید به طعام خود به دقت بنگرد) از امام باقر روایت شده است: یعنی این که بنگرد علم و دانش خود را از چه کسی می آموزد. وقتی ذهن و دل دانش آموز در اختیار استاد قرار می گیرد، شکل گیری شخصیت علمی و اخلاقی و پیشرفت او نیز از استادش اثر می پذیرد.

امام حسن مجتبی فرمود: (عَجِبْتُ لِمَنْ يَتَفَكَّرُ فِي مَأْكُولِهِ، كَيْفَ لَا يَتَفَكَّرُ فِي مَعْقُولِهِ، فَيَجْتَبِ بَطْنَهُ مَا يُؤْذِيهِ وَ يُوَدِّعُ صَدْرَهُ مَا يَزْكِيهِ: ۱۵ شگفت از کسی که در خوراکی خود دقت می کند، اما در مسائل عقلی و فکری

مطالعه کتاب‌هایی که به دست می‌افتد، بر اطلاعات اسلامی و انسانیت بیفزاید. حتی امکان از تلاوت روزی یک حزب قرآن که فقط پنج دقیقه طول می‌کشد، مضایقه نکن و ثوابش را هدیه روح مبارک حضرت رسول (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌بنما که موجب برکت عمر و موفقیت است.

به کسانی که صعود به ارتفاع کمی از یک قلّه سرکشیده را مدّ نظر دارند مسافت بیشتری طی خواهند کرد. معروف است که یکی از دانشمندان از فرزند خود پرسید: تو می‌خواهی در علم و دانش به کجا برسی؟ گفت: می‌خواهم به رتبه و مقام تو برسم. پدر گفت: قطعاً به جایی نخواهی رسید، چون من می‌خواستم به مقام علمی امام صادق برسم که به این جا رسیده‌ام: تو که می‌خواهی به حدّ من برسی، به مقامی نخواهی رسید.

یک نمونه خوب

اگر بخواهیم نمونه‌ای از یک انسان شایسته را نام ببریم که خوب درس خواند و خوب آموخت و در مقام شاگردی و معلّمی، انسان موفّقی بود، شهید آیه الله مطهری نمونه مناسبی است.

وی با اشتیاق و شور درس می‌خواند، به استادان خود نهایت احترام را می‌گذاشت، از فرصت‌های خود حداکثر بهره را می‌گرفت، وقت خود را صرف آموختن لازم‌ترین و مفیدترین علوم می‌کرد، از هدر رفتن وقت خود جلوگیری می‌نمود، با افراد صالح و جدّی هم‌درس بود، نزد اساتید پخته و با شخصیت و دانا درس می‌خواند، ذهن خود را از پراکندگی و تشویش باز می‌داشت، در درس خواندن بسیار جدّی، کوشا، صبور و مقاوم بود، علم آموزی او بسیار ژرف بود و با دانش به صورت سطحی برخورد نمی‌کرد. در کنار آموختن، به تهذیب نفس و توجّه به معنویات و اخلاص و عبادت هم اهتمام می‌ورزید، برای پخته شدن مباحث علمی به نقد و گفت‌وگو و مباحثه می‌پرداخت، نقدهای دیگران را صمیمانه می‌پذیرفت و از آنها بهره می‌گرفت.

در پایان به گوشه‌ای از توصیه‌هایی که شهید مطهری به فرزند بزرگوارش داشته، اشاره می‌کنیم، که برای همه ما آموزنده است و می‌توان راز و رمز موفّقیت را از آن شناخت: در انتخاب دوست و رفیق، فوق العاده دقیق باش، که مار خوش خط و خال فراوان است. همچنین در

خود اندیشه نمی‌کند: شکم خود را از آنچه آزارش می‌دهد دور می‌دارد، اما سینه و دل و جان را به چیزی که او را تزکیه کند، وا می‌گذارد. تأکید حضرت بر دقت بر (غذای فکری) و (تغذیه علمی) است که باید از مجرای صحیح انجام گیرد و شکل‌گیری شخصیت و ثمر دهی وجود انسان، در دست افراد به تعهد قرار نگیرد.

۹) اعتماد به نفس

خداوند، استعداد و توان آموختن و پیشرفت را در همه کس قرار داده است: هر چند ممکن است در افراد، متفاوت باشد. شناخت خود و ایمان به توان مندی‌ها و اعتماد به نفس سبب می‌شود که دانش آموز، زود مأیوس نشود و طی کردن راه پیشرفت را برای خود غیر ممکن نشمارد. مطالعه در باره انسان‌هایی که در شرایط مساوی یا مشابه با شما هستند، اما به درجاتی از رشد علمی و موفّقیت دست یافته‌اند، نشان می‌دهد که آن گونه توفیق‌ها محال نیست و برای شما نیز فراهم می‌شود، به شرط آن که خود را و روحیه تان را نبازید و از ناکامی‌ها و شکست‌ها، پلی برای پیروزی‌های بعدی بسازید و تحقیق‌ها و ملامت‌های دیگران سبب دل‌سردی و ناامیدی شما نشود. داشتن (روحیه) و (امید)، نقش مهمّی در کام‌یابی دارد. توجّه به (داشته‌ها) و شناخت نعمت‌های الهی و زمینه‌های رشد، اعتماد می‌آفریند. مهمّ، کشف آن دنیای باطن و ایمان به توانستنِ خویش است.

۱۰) همّت بلند

بی دلیل نگفته‌اند که: همّت بلند دار که مردان روزگار از همّت بلند به جایی رسیده‌اند

هر چه هدف متعالی‌تر و همّت والاتر باشد، تلاش انسان هم به تناسب آن افزون‌تر و به کارگیری توانایی‌ها بیشتر خواهد شد. در کوهنوردی، آنان که (رسیدن به قلّه) را در نظر داشته باشند، نسبت